

Яремко О. М.

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри психології та соціальної роботи та
кафедри міжнародних відносин та дипломатії
Західноукраїнського національного університету,
член Комітету з медіації ГО «Національна
асоціація адвокатів України», адвокат, медіатор*

БЕЗПЕКА ДИТИНИ ЯК КРИТЕРІЙ МЕДІАБЕЛЬНОСТІ: МЕЖІ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОСЛУГИ МЕДІАЦІЇ

Важливу роль у прийнятті рішення медіатором щодо можливості здійснення медіації відіграє оцінювання медіабельності конкретного кейсу (спроу). Під медіабельністю конфлікту (спору) розуміють сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів, які визначають доцільність, можливість та безпечність його врегулювання шляхом медіації [1; 2].

Об'єктивними факторами медіабельності є предмет, характер та стадія конфлікту (спору), обставини його виникнення і розвитку, рівень ескалації, правові аспекти, відсутність або наявність обмежень щодо врегулювання конфлікту (спору) шляхом медіації, кількість його учасників, а також наявність чи відсутність ризиків для життя, здоров'я та безпеки потенційних учасників медіації тощо [2].

До суб'єктивних факторів медіабельності відносять добровільність участі сторін у медіації, їхній емоційний та психічний стан, готовність заявляти про власні інтереси і потреби, спроможність шукати взаємоприйнятні рішення та усвідомлювати їх наслідки, рівень довіри між сторонами, а також наявність чи ж відсутність істотного дисбалансу сил, залежності, страхів, примусу або впливу маніпуляцій [1; 2].

Медіатор за результатами оцінювання медіабельності приймає рішення щодо можливості проведення медіації, доцільності створення особливих умов для цього або ж відмови у її проведенні [1; 2].

За результатами оцінювання установлених факторів медіатор може визначити, що конфлікт (спір) є медіабельним, немедіабельним або умовно медіабельним.

У випадку умовної медіабельності проведення медіації потребує створення відповідних умов. Перш за все може виникати потреба у проведенні медіатором індивідуальних зустрічей з кожною зі сторін конфлікту, отриманні сторонами правової консультації, залученні необхідних фахівців, або ж застосуванні особливих заходів безпеки [2].

Про немедіабельність конфлікту (спору) свідчать неможливість чи недоцільність його врегулювання шляхом медіації, або наявність обставин, за яких її проведення може бути небезпечним. Відповідно медіатор відмовляється від проведення медіації або припиняє вже розпочату процедуру та за необхідності може запропонувати сторонам або окремій із них звернутися до інших фахівців чи компетентних органів [1; 2].

Важливе значення набуває оцінювання медіабельності конфліктів (спорів), які стосуються прав та інтересів дітей. У таких категоріях справ готовність батьків до переговорів та можливість досягнення ними взаємоприйнятних домовленостей не виступають єдиними критеріями проведення медіації [3]. Важливо, щоб медіатор, приймаючи рішення про медіабельність конфлікту (спору) виходив з найкращих інтересів дитини. Зокрема, він має оцінити чи процедура медіації не становитиме загрози життю, здоров'ю, психологічному благополуччю дитини. Має перевірити наявність або відсутність ознак домашнього насильства, жорстокого поводження, примусу або використання дитини як засобу впливу на іншу сторону [2; 4]. Відповідно, у справах, які стосуються дітей, їх безпека - один із визначальних критеріїв медіабельності конфлікту (спору).

Наявність ознак насильства потребує особливої обережності під час оцінювання медіабельності. Насильство не можна ототожнювати зі звичайним сімейним конфліктом, оскільки воно може супроводжуватися контролем, залякуванням, примусом, залежністю та істотним дисбалансом сил між сторонами [4]. За таких обставин здатність постраждалої особи добровільно брати участь у медіації, вільно висловлювати власну позицію та приймати рішення може бути обмеженою. Тому медіатор має оцінити характер і рівень наявних ризиків, можливість забезпечення безпечного формату процедури, а також доцільність її проведення чи припинення [2; 4].

Виявлення під час підготовки або проведення медіації інформації про насильство щодо дитини актуалізує питання про межі конфіденційності. Відповідно до Закону України «Про медіацію» медіатор та інші учасники медіації не мають права розголошувати конфіденційну інформацію без письмової згоди учасника, який її надав, якщо інше не передбачено законом [1]. Отже, конфіденційність є основоположним принципом медіації, однак вона не має абсолютного характеру та не може використовуватися як підстава для приховування насильства або бездіяльності за наявності загрози життю, здоров'ю чи безпеці дитини [2].

Важливо розмежовувати обов'язки медіатора у випадках виявлення насильства щодо повнолітньої особи та щодо дитини. Державний стандарт соціальної послуги медіації зобов'язує медіатора поінформувати повнолітню особу, постраждалу від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, про її право звернутися до уповноважених органів і служб підтримки [2]. Якщо ж постраждалою від насильства або жорстокого поводження є дитина, застосуванню підлягають спеціальні норми законодавства про охорону дитинства та протидію домашньому насильству, спрямовані на невідкладне реагування і повідомлення компетентних органів [2; 4]. У такій ситуації пріоритетними мають бути

безпека та найкращі інтереси дитини, а не збереження конфіденційності будь-якою ціною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20>

2. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва та Державного стандарту соціальної послуги медіації: наказ Міністерства соціальної політики України від 3 червня 2024 р. № 269-Н. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1160-24>

3. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>